

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Polní maršál Radecký a potlačení revoluce
v Itálii, 1848-1849**

Václav Osladil

Plzeň 2012

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor České dějiny

Bakalářská práce

Polní maršál Radecký a potlačení revoluce

v Itálii, 1848-1849

Václav Osladil

Vedoucí práce:

Prof. PhDr. Aleš Skřivan CSc.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2012

.....

Děkuji tímto panu Prof. PhDr. Aleši Akřivanovi, CSc. za vedení práce, cenné rady a připomínky, které mi během psaní poskytoval.

Obsah

1 ÚVOD	1
2 PŮVOD A MLÁDÍ	4
3 OBDOBÍ NAPOLEONSKÝCH VÁLEK	8
4 REVOLUČNÍ ROK 1848	12
4.1 Znovu povolán do služby	12
4.2 Cesta k revolučním letům 1848 – 1849	13
4.2.1 Povstání v Miláně	14
4.2.2 Ústup z Milána	15
4.3 Rozložení vojenských sil	16
4.4. Obrana pevnostního čtyřúhelníku	17
4.5 Santa Lucia	19
4.6 Menší bitvy	20
4.7 Tažení na město Vicenzu	21
4.7.1 Boje o Vicenzu	22
4.7.2 Měsíc klidu před bouří	25
4.8 Custozza	26
4.8.1 Den první	27
4.8.2 Den druhý	28
4.8.3 Den třetí	29
4.9 Postup na Milán	31
4.9.1 Milán pod rakouskou správou	32

5 REVOLUČNÍ ROK 1849	34
5.1 Definitivní vítězství u Novarry	35
5.2 Poslední kapitola	37
6 ZÁVĚR.....	38
8 RESUMÉ	42
9. PŘÍLOHY:.....	43
9.1 Seznam Příloh.....	43

1 ÚVOD

Pro svou bakalářskou práci jsem si zvolil osobnost polního maršála Jana Josefa Václava Radeckého z Radče, zachránce pozic Rakouského císařství v Itálii v revolučním roce 1848-1849. Jde o nejvýznamnější období kariéry Radeckého a zároveň o jeho největší vojenské úspěchy. Od března do srpna 1848 dokázal porazit sardinské vojsko vedené králem Karlem Albertem. Následujícího roku se mu podařilo definitivně porazit sardinského krále, který následně abdikoval a přenechal korunu nástupci trůnu Viktoru Emanuelovi II.

Konkrétně se budu věnovat roli maršála Radeckého v úloze nejvyššího vrchního velitele císařských sil na Apeninském poloostrově, budu prezentovat jednotlivé fáze války a zároveň se je pokusím v textu analyzovat.

První dvě kapitoly práce jsou věnovány Radeckého mládí a jeho první velké zkoušce boji, v období napoleonských válek. Je zde kladen důraz na formování osobnosti Radeckého a popis jeho rodinné situace. Následuje hodnocení vývoje kariéry Radeckého. V této kapitole je chronologicky vypsán karierní postup Radeckého, během kterého získal zkušenosti, které ovlivnily jeho pozdější styl vedení války a přístup k vojsku.

Hlavní část bakalářské práce je rozdělena do dvou kapitol, které se věnují rokům 1848 a 1849 s podkapitolami popisujícími konkrétní události. Stěžejní část práce a zároveň čtvrtá kapitola začíná návratem Radeckého jako znovu potřebného vojáka. Následující podkapitola se soustřeďuje na vlastní začátek revoluce v Miláně březnu roku 1848. V podkapitolách je dále zhodnoceno rozložení vojenských sil a zároveň je nastíněné pozadí celého konfliktu. Nejzásadnější události tohoto konfliktu mají vlastní podkapitoly reflektující vlastní dění. Pátá a zároveň poslední kapitola

shrnuje rok 1849, ve kterém je v březnu vypovězeno příměří ze strany Karla Alberta, který je následně definitivně poražen u Novarry, abdikuje a korunu přenechává právoplatnému nástupci trůnu Viktoru Emanuelovi II. Samotný závěr již v krátkosti popisuje skloněk života Radeckého.

K hlavním zdrojům pro tuto práci patřila kniha Petra Havla a Andreje Romaňáka *Maršál Radecký vojevůdce pěti císařů*. Autoři se zabývají Radeckého životem od jeho narození až po smrt. Kniha vychází z mnoha německy psaných zdrojů, k datu vzniku 2000 se jedná o vrchol dostupné literatury v českém jazyce zabývající se postavou polního maršála Radeckého. Dalším stěžejním dílem je kniha od historika Huga Kerchnaweho s názvem *Radetzky: eine militär-biographische Studie*. Tato publikace je navzdory svému stáří stále aktuální neboť faktograficky se jedná o velmi přesné dílo. Další zásadní publikací pro tuto práci je kniha německého historika a publicisty Franze Herreho s názvem *Nejoblíbenější polní maršálek rakouské armády a jeho pohnutá doba*. Jedná se o jednu z mála publikací k tématu přeložených do českého jazyka. Kniha je v rámci tématu dobrým průvodcem, nicméně se zde nacházejí jisté nedostatky ve faktografických údajích z období revolučních let 1848-1849 tedy ze stěžejního tématu této bakalářské práce. Další česky dostupnou literaturou je dílo od Otakara Frankenbergga *Václav Radecký z Radče* hojně doplněné portréty jednotlivých aktérů, nákresy map a fotografiemi dochovaných předmětů.

Dvě publikace vytvořené kolektivem autorů tedy *Pod císařským praporem: Historie habsburské armády 1526-1918* a *Radecký a jeho doba 1. díl a 2. Díl* byly autorovi nápomocny v pochopení kontextu role Radeckého v nejzásadnějších bitvách roku 1848 tedy Custozy a roku 1849 Novarry.

Pro třetí kapitolu, kde se věnuji Radeckého roli v průběhu napoleonských válek, byly důležité knihy autorů Stanislava Wintera s názvem *Napoleon Bonparte a jeho supeři* a Davida Hollinse *Rakouští vojevůdci za napoleonských válek 1792-1815*.

2 PŮVOD A MLÁDÍ

Jan Josef Václav Radecký z Radče pochází ze starobylého českého šlechtického rodu, nazývá se podle tvrze Radeč, která leží v severovýchodních Čechách. Se jménem Josef Václav Radecký, se také pojí bysta na triforiu svatovítské katedrály, jedná se o bystu kanovníka z dob císaře Karla IV.

Prvním historicky doloženým Radeckým byl však Jan z Radče a Trnova. Šlechtický rod během let zřejmě zchudl, soudí se dle dochovaného dopisu bratrů Matouše a Jana Radeckých z roku 1594. V této korespondenci žádají o uvolnění z povinnosti táhnout proti Turkům, jelikož „*jsou chudí a živí se plavením dříví*“.¹

V Třebnici se narodil 2. listopadu 1766 manželům Petrovi Eusebiovi Radeckému a Marii rozené Lažanské z Bechyně. Byl pokřtěn jmény Jan, Josef, Václav, Antonín, František, Karel. Což byl budoucí maršál Václav Radecký z Radče.² Všechna tato jména se vážou k významu rodiny ve šlechtické hierarchii Českých zemí. Nejpoužívanější křestní jména zůstala dvě, konkrétně Josef a Václav.

Dětství Radeckého, nepatřilo k nejšťastnějšímu období jeho života. Matka zemřela při porodu, otec po deseti letech, tak se z Radeckého stal sirotek. Do opatrovnictví ho přijal jeho dědeček hrabě Václav Leopold Radecký. Leopold však sám žil pod poručnictvím. Jeho majetek a finance spravovala baronka Břenská. Vedla zároveň hospodářství a starala se o sirotka Radeckého. V Praze Jindřišské ulici kde Radecký bydlel u svého dědečka, navštěvoval piaristickou školu, čímž se dříve rozuměla obecná

¹ FRANKENBERGER, Otakar, *Václav Radecký z Radče*, Praha, 1990, s. 2.

² Tamtéž.

škola a zároveň gymnázium, jejichž doba absolvování byla kratší než-li tomu bude v nadcházejících dobách.

Václav Leopold byl vysloužilý voják, ve službě strávil přes sedmdesát let. Bylo tedy logické, aby jeho vnuk ve své budoucí kariéře šel v jeho šlépějích. Pokusil se tedy Josefa Václava přihlásit na Tereziánskou vojenskou akademii. Tento pokus však nedopadl tak jak původně Václav Leopold zamýšlel, neboť plukovní chirurgus rozhodl takto *„Mladý pan hrabě jest příliš sláb, aby nesl obtíže služby, třebas jen několik let. Jako lékař a svědomitý muž bych vám, Vaše Urozenosti, doporučil, abyste teď ani příště nevystavoval mladého pána námahám života vojenského.“*³

V roce 1781 zemřel dědeček, „v němž prvního vychovatele svého ctím,⁴“ napsal roku 1855 ve svých pamětech. V tu dobu bylo Josefu Václavovi Radeckému osmdesát devět let, přičemž v aktivní vojenské službě byl již sedmdesát jedna roků. Smrt dědečka znamenala pro mladého Radeckého další změnu opatrovníka, tím novým se stal jeho strýc Václav Ignác hrabě Radecký. Stejně jako většina Radeckých i Ignác byl vojákem, ne však tím vzorným jako byl například Václav Leopold Radecký. Ve funkci hejtmána prohýřil jmění ve výši čtyřiceti tisíc zlatých z majetku svého svěřence Josefa Václava Radeckého. Strýc se stal opatrovníkem, přesto on sám měl mít podobně jako Leopold opatrovníka, který by měl na starosti majetek a finance, aby se nestalo to, že marnotratně utratil jmění, jež mu nenáleželo. Ovšem díky Ignácovi dostal mladý Radecký stipendium na Collegiu nobile, které bylo v Brně. V tomto internátním zařízení se školili mladí šlechtici, budoucí úředníci a diplomaté. Mezi hlavní předměty patřil dějepis, jenž sloužil k pochopení

³ HERRE, Franz, *Radecký: Nejoblíbenější polní maršálek rakouské armády a jeho pohnutá doba*, Brno, 1997, s. 13.

⁴ Tamtéž, s. 14.

struktury habsburské říše, jazyky, jejichž cílem bylo naučit žáky dorozumění se v mnohonárodnostní říši a jízda na koni, šerm a tanec, které zajišťovaly tehdejší požadavky na mravy absolventů.

V patnácti letech tedy oblékl poprvé školní uniformu Collegia nobile, od té doby ho začaly zajímat vojenské záležitosti, nejprve to byla vojenská historie, kterou četl jako dobrodružný román. Radecký se naprosto ponořil do světa válečníků, jeho oblíbenými hrdiny se stali válečníci od Hannibala s Caesarem až po vévodu Malborougha. Díky silné imaginaci si představoval, jak válčí proti protestantům, Turkům, Francouzům a Prusům. To, o čem zprvu pouze snil, však chtěl zažít doopravdy. Všechny tyto sny se mu postupem času více méně naplnily, za svou dlouholetou vojenskou kariéru se střetl v bojích s Turky, revolučními armádami či Napoleonovými vojsky. V sedmnácti letech odešel z Brna do Vídně. Důvody, které ho k tomu vedly, byly mimo jiné i sloučení Collegia nobile s vídeňským Theresianem, což byla akademie založená samotnou Marií Terezií. Radeckému se ovšem nelíbil způsob výuky, ani to, co bylo obsahem učiva, které vyučovali tzv. navonění profesoři, což dokládá následující zápis samotného Radeckého *„Přívál krásných slov posloužití může snad k tomu, aby čas lépe ubíhal, což si profesoři krom výjimek ctihodných patrně za hlavní oukol stanovili.“*⁵

Roku 1783 se podruhé Radecký pokusil vstoupit do armády, konkrétně se snažil získat místo u pěšího pluku Brechainville. Vzhledem k jeho nízkému věku sedmnácti let však velitel rozhodl o nepřijetí. Důležitým okamžikem v dosavadním životě Radeckého byla návštěva jeho strýce ve Vídni. Ta se uskutečnila v jízdárně, kde v něm rozpoznal dobrého jezdce, průvodce opatrovníka tedy prohlásil *„Tak ho dejte ke kyrysníkům. Není sice velký, ale dobře stavěný.“*⁶ Vzhledem k tomu, že Josef II. začal rušit

⁵ Tamtéž.

⁶ Tamtéž, s. 15.

instituce založené jeho matkou Marií Terezií, rozpustil rovněž akademii Theresianum, ve které se Radecký vzdělával. Díky tomuto rozhodnutí Josefa II. se náhle Radecký dostal do situace, ze které jediné východisko viděl v již třetím pokusu přihlásit se do armády. To se mu nakonec povedlo, v tu dobu bylo Radeckému osmnáct let. Dne 1. srpna roku 1784 tedy oficiálně vstoupil do kyrysnického pluku hraběte Caramelliho, jako kadet „*ex propriis*“ což znamenalo na vlastní náklady, konkrétně uhradil nespecifikovanou částku, nazvanou „*monturgeld*“, za výstroj a výzbroj. Ve svých pamětech na sklonku své mnohaleté vojenské služby uvedl Radecký „*Neměl jsem rodičův ni vlasti. Vyvolil jsem si stav vojenský a nelitoval nikdy. V něm našel jsem vlast.*“⁷ Z Radeckého pamětí lze vypožorovat, jak silná osobnost to byla, nezlomilo ho těžké dětství, zapříčenené nestálým rodinným zázemím. Naopak, našel útěchu a zálibu v historii a umění války. Celý život šel za svým snem, zapsat se zlatým písmem nesmrtelnosti do dějin a zároveň se dostat po bok nejslavnějších vojenských stratégů, kteří si vy dobili slávu ve slavných bitvách.

⁷ Tamtéž.

3 OBDOBÍ NAPOLEONSKÝCH VÁLEK

V době, na kterou odkazuje samotný název kapitoly, byl již Radecký poměrně zkušeným vojákem, oženil se s Františkou Strassoldo – Grafenberger. Narodil se mu první potomek.

Napoleon sehrál v životě Radeckého poměrně zásadní roli, zejména v krátké době před vypuknutím samotných napoleonských válek, tato doba byla dobou bojů proti revoluční a nepřátelské Francii. V roce 1799 Radecký povýšil na hodnost plukovníka a zároveň se stal generálním adjutantem tj. důstojníkem přiděleným vyššímu důstojníkovi, konkrétně generálu Michaelu von Melasovi. Ten si ho ostatně sám vyžádal na tuto pozici. Pod Melasem se brzy Radecký dočkal prvního dílčího úspěchu v bitvě, za což byl doporučen na vyznamenání Řádem Marie Terezie se zdůvodněním *„Radecký ustavičně podával důkazy talentu vojenského, že vykonal pro mne služby podstatné v dispoicích na champ de bataille, kde smělý muž nejvíce rozvahy projevití musí, a pozornost' mou hbitým a cvičeným přehledem celkovým na vícero punktův upoutal, kde jen s pomocí okamžitou užitku zřejmého bylo lze dosáhnouti.“*⁸

Ovšem následující rok nebyl pro Radeckého tím nejlepším. Roku 1800, se zprvu zdálo, že rakouské vojsko zvítězilo nad Bonapartem, avšak po přeskupení se Bonaparte vrátil a rozprášil rakouské vojsko, které se dalo na úprk. Pro Radeckého a Melase znamenala tato prohra zbavení velení. Radecký byl převelen ke kyrysnickému pluku. Po převelení stihla rakouské vojsko porážka u Hohenlindenu⁹. Zde utrpěl Radecký již své páté zranění, za které byl oceněn Rytířským křížem tereziánského řádu. V této bitvě velel Radecký kyrysnickému pluku. Avšak

⁸ Tamtéž, s. 33.

⁹ WINTR, Stanislav, *Napoleon Bonaparte a jeho soupeři*, Praha 2007, s. 307.

i přes prohru byl Radecký pochválen polním podmaršálkem knížetem Janem Lichtenštejnem za odvahu a obezřetnost.

Dalšího vojenského postupu v kariéře se dočkal v roce 1805, byl povýšen do hodnosti generálmajora. V tuto dobu bylo Radeckému již třicet devět let. Bojů na Dunuji a u Slavkova se však neúčastnil, touto dobou byl totiž v Itálii, kde velel lehké brigádě, tvořené 5000 vojáky. Jeho úkolem bylo bránit v postupu francouzským jednotkám k hranicím Rakouska.

Radecký na sebe upozornil nájezdem na údolí Drávy, aby zabezpečil údolí pro přesun rakouských vojsk. Radeckému se povedl husarský kousek díky jeho geniálnímu vojenskému myšlení. Po čtyřech dnech cesty, narazil na francouzské vojáky. Díky Radeckého způsobu velení a umění jízdy, podpořené palby vojáků z Landsturmu, Rakušané zmátli francouzského nepřítele natolik, že se sám stáhnul ke Štýrskému Hradci.

Roku 1809 se Radecký znovu účastnil války s Napoleonem. V těchto bitvách se Radecký dočkal dalšího uznání, stejně tak válečných ocenění. Ve vojenských kruzích se o Radeckém začínala šířit pověst jako o rakouském králi Leonidovi, neboť stejně jako samotný spartský král dokázal zastavit Peršany, tak i Radecký obdobně nedovolil Francouzům projít přes Travnu u Ebelsbergu a přechod přes Dunaj u Mauternu.

Účastnil se i další bitvy téhož roku u Wagramu. Dočkal se dalšího povýšení, stal se polním podmaršálkem. Tuto bitvu však rakouský arcivévoda Karel Ludvík prohrál. Radeckého přesto zajímala analýza této bitvy jako důležitý element dějin vojenství. Po analyzování bitvy Radecký prohlásil *„Místo působení hromadného útočilo se pouze jednotlivými pluky“*. Dále říká, že Karel by souboj nevyhrál kvůli *„Napoleonově*

*rozvržení sil, geniálnímu a hodnému nejhlubšímu studia, jež o výtečném vojevůdcovském duchu jeho nejpřesvědčivěji vypovídá.*¹⁰

Po prohrané bitvě u Wagramu, poté co došlo k uzavření míru s Francií dne 14. října v Schönbrunnu, byl polní podmaršálek Radecký jmenován náčelníkem rakouského generálního štábu. V této funkci měl na starost reorganizaci vojska, spolupracoval s arcivévodou Karlem. Místo bezúčelného, úmorného drilu, zbytečných a nepraktických pouček se staral o účelný bojový výcvik, fyzickou zdatnost vojáků a odbornou úroveň důstojníků. Tělesné tresty byly Radeckému cizí.¹¹ Jejich účel sloužil, spíše k podkopání morálky mužstva, což bylo to poslední, oč Radeckému ve výcvikovém programu šlo. Radeckého další reforma se týkala samotné funkce náčelníka štábu, *„Ta roku 1811 položila základy modernímu systému práce vojenského štábu v čele s náčelníkem, který se stal pravou rukou vrchního velitele.*“¹² Tato formulace vůdčí zásady v textu zněla následovně *„O lepším zařízení generálního štábu ubytovatelského.“* Radecký byl velmi schopný voják, ale zároveň dokazoval svou osvětu, výjimečný cit pro zlepšování armády jako celku, všemi novátorskými přístupy, které uváděl v praxi. Odborné vědomosti, získával samostudiem, druhým však chtěl poskytnout lepší podmínky pro vzdělávání. Podle učebního plánu, který sestavil, byla důležitá pro kadety matematika a vlastenecký dějepis. Takto si Radecký představoval vzdělání určené armádě, kterou vnímal jako školu lidu.

¹⁰ HERRE, Franz, *Radecký: Nejoblíbenější polní maršálek rakouské armády a jeho pohnutá doba*, Brno 1997, s. 50.

¹¹ WINTR, Stanislav, *Napoleon Bonaparte a jeho soupeři*, Praha 2007, s. 307.

¹² HOLLINS, David, *Rakouští vojevůdci za napoleonských válek 1792-1815*, Praha 2007, s. 44.

Po ukončení války roku 1809 mohl díky postupnému zavedení záložních praporů Radecký z titulu své funkce ve válce mobilizovat až 370 000 mužů. Pod Schwarzenberovým velením se stal náčelníkem štábu spojeneckých sil, což mu poskytlo příležitost řídit takové množství vojska, které před ním nikdy žádný štábní důstojník neřídil¹³.

V posledním období Napoleonských válek v rocích 1813- 1815 se dostal Radecký do funkce náčelníka štábu armády knížete Schwarzenberga. V roce 1813 Radecký připravil několik bojových plánů a strategií, známé jako operační směrnice Radeckého, které byly přímou odpovědí na Napoleonův styl vedení války.

¹³ Tamtéž, s. 51.

4 REVOLUČNÍ ROK 1848

4.1 Znovu povolán do služby

Poté, co se stal náčelníkem generálního štábu rakouské armády, se jeho role změnila. Z pozice aktivního vojáka, se jeho pracovní náplň změnila v kancelářskou práci.

Obrat nastal v roce 1829, kdy se stal generálem kavalerie pevnosti v Olomouci. Následující roky byly pro kariéru Radeckého zásadní. Smířen se svým odchodem do penze se stal opět potřebným. Roku 1831 byl jmenován zástupcem generála Johanna Frimonta, velitele armády v Lombardsko-benátském království. Dne 23. prosince byl Radecký ustanoven velícím generálem v Miláně.¹⁴ Ve věku 65 let stála před generálem nová výzva, ve kterou již nedoufal. Dle doložených záznamů již byl smířen se svou penzí, volný čas s tím spojený chtěl využít na sepisování pamětí. Dostal na starost vojsko, ze kterého v průběhu času vytvořil silný organizovaný vojenský útvar, i díky svým Instrukcím pro manévry, jejichž úryvek zní: „*Ustavičné snažení o splnění všech potřeb vojáka, péče dnem i nocí, na pochodech a v bitvách, o zaopatření jeho, ošacení, obutí, přítomnost a outěcha v situacích zlých, při stížnostech a svízelných, jež u stavu našeho nevyhnutelné jsou, konečně péče o zdraví jeho a dobré zacházení – toť předpoklady základní povinnosti hlavní toho, kdo hodlá nazývati se skutečným vojska velitelem.*“¹⁵ Tento přístup mu vysloužil mezi vojáky obdiv a úctu.

Roku 1836 povýšil do hodnosti polního maršála. Symbolika zisku nejvyšší možné hodnosti spočívala jednak při příležitosti blížících se

¹⁴ HERRE, Franz, *Radecký: Nejoblíbenější polní maršálek rakouské armády a jeho pohnutá doba*, Brno 1997, s. 121.

¹⁵ BAUER, Jan, *Životy slavných českých vojevůdců*, Brno 2007, s. 216.

sedmdesátých narozenin, tak především při příležitosti korunovace, nového císaře Ferdinanda Dobrotivého, českým králem.¹⁶ V této nejvyšší hodnosti I. třídy dosáhl Radecký největších vojenských úspěchů ve své celoživotní kariéře rakouského vojáka.

4.2 Cesta k revolučním letům 1848 – 1849

Nepokoje na Apeninském poloostrově vypukaly na začátku roku 1848. Hlavními centry se stávaly Benátky a Milán. Spouštěčem těchto nepokojů se stal bojkot tabákových výrobků. Při kterém docházelo ke střetům mezi italskými vzbouřenci a rakouskými vojáky. Tabákový monopol však byl jen záminkou, neboť pravým důvodem, byla touha po sjednocení národa. Tyto myšlenky sílily v průběhu celých čtyřicátých let, ke kulminacím dochází ke konci 40. let.

Protirakouské povstání vypuklo 18. března 1848, nakonec se do jeho čela postavil sardinský král Karel Albert. Na první pohled se mohlo zdát cílem povstání sjednocení rozdrobené Itálie, ovšem skutečným záměrem sardinského krále, bylo připojení Lombardska a Benátska k Sardinskému království, čímž by zároveň došlo k zabránění vzniku nového státního útvaru s revolučním centrem sjednocujícího hnutí. Obavy ze svržení královské dynastie by tedy byly v tomto případě zažehnány.

¹⁶ HAVEL, Petr, ROMANĚÁK, Andrej, Maršál Radecký vojevůdce pěti císařů, Praha-Litomyšl, 2000, s. 97.

4.2.1 Povstání v Miláně

V Miláně tou dobou žilo 170 000 obyvatel, uvnitř města byla spousta opevnění. Vojsko se nacházelo blízko katedrály a na královském zámku.¹⁷ Milánská posádka čítala 8000 mužů rakouské armády ve zbrani.

Ve městě 18. března začaly vznikat první barikády, lidé se v milánských ulicích shlukovali do skupin, objevují se také první plakáty, na kterých stálo „Morte a si Tedeschi!“ v překladu „Smrt Němců.“¹⁸ Tyto počáteční projevy dávaly tušit, že se schyluje ke skutečnému boji.

Nejhorší zprávu pro Radeckého znamenalo ohlášení brzkého příchodu piemontského vojska v síle 5 divizí s celkovým počtem 45 000 vojáků, které překročilo řeku Ticino a do Milána mělo dorazit do dvou dnů¹⁹. Takto početné armádě nemohl Radecký konkurovat se svými 10 000 muži, jejichž počet se ještě navýšil na 18 000 bojeschopných mužů, kteří se dokázali k polnímu maršálovi probojovat, nicméně díky vlně dezertérství se počet opět ztenčil na 10 000.²⁰ Další nevýhodou pro rakouské vojsko vycvičené Radeckým, byly boje v ulicích, městské prostředí s úzkými uličkami nemělo absolutně nic společného s bitevními poli na pláních. Situaci ani neulehčovaly okolnosti, za kterých nemohlo rakouské vojsko použít dělostřeleckou podporu. Radecký zdůvodňoval tento krok obavou o životy a bezpečí civilistů a zároveň nechtěl vejít do dějin jako vojevůdce, který má na svědomí zničení Milána.

¹⁷ SCHNEIDAWIND, Franz Jos. Adolph, *Feldmarchall Graf Radetzky: sein kriegerisches Leben und seine Feldzüge vom Jahre 1784-1850*, Augsburg 1851, s. 386.

¹⁸ FRANKENBERGER, Otakar, *Václav Radecký z Radče*, Praha, 1990, s. 27.

¹⁹ KERCHNAWE, Hugo, *Radetzky: eine militär-biographische Studie*, Prag 1944 s. 65.

²⁰ HERRE, Franz. *Radecký: Nejoblíbenější polní maršálek rakouské armády a jeho pohnutá doba*, Brno 1997, s. 155.

Boje probíhaly po pět dnů, než se Radecký rozhodl přenechat Milán povstalcům. Pro ústup zvolil krycí manévr ve formě ostřelování povstaleckých pozic. Ztráty rakouské armády čítaly 5 důstojníků a 176 vojáků zabitých, 11 důstojníku a 250 mužů bylo zraněno a 180 vojáků se pohřešovalo.²¹

Když Radecký projížděl Porta Romana, zastavil svého koně, podíval se znovu na město Milán a za vzdorné gestikulace pronesl: „*My zase přijedeme!*“²² Město Milán se tedy stalo centrem revoluce a zároveň signálem pro celou Habsburskou monarchii, že Italové to se sjednocením země myslí opravdu vážně. Ostatně sám král Karel Albert 24. března vyzval všechny Italy ke svaté válce proti Habsburské monarchii.²³

4.2.2 Ústup z Milána

Radecký zvolil ústup do čtyřúhelníku pevností Mantova, Peschiera, Verona a Legnano. Toto rozhodnutí bylo klíčovým k udržení pozice rakouské armády a uchování nadějí na znovuzískání územního celku pod správu Rakouského císařství. Špatné zprávy z ostatních italských měst a provincií na sebe ovšem nenechaly čekat. Poslové informovali maršála o pádu Benátek, Brescie, o povstání v Udine, Trevisiu a Vicenze. V těchto dnech se zdálo, že starému vojevůdci docházejí síly pod tlakem událostí, které rozdmýchaly povstalecký odboj. „*Viděli jsme ho tehdy často vrávorati a o židli se opíratí,*“ vzpomínal ve svých pamětech pobočník Schönhals. „*Ovšem nepochyboval a vojáci jeho odvahu neztráceli,*

²¹ KERCHNAWE, Hugo, *Radetzky: eine militär-biographische Studie*, Prag 1944, s. 67.

²² Tamtéž s. 67.

²³ HERRE, Franz, *Radecký: Nejoblíbenější polní maršálek rakouské armády a jeho pohnutá doba*, Brno, 1997, s. 156.

*s důvěrou v budoucnosti hleděli a často u táborových ohňů slýchávali jsme o návratu do Milána hovořiti.*²⁴

Radeckého cesta mířila do pevnosti Verona, rozhodl se pro defenzivní taktiku, konkrétně ubránění pozic klíčových pro komunikaci s habsburskou monarchií, která se tou dobou potýkala také s revolučními hnutími, především situace v Uhrách, kulminovala do stavu odtržení se od Rakouska.

Situace rakouských vojáků pod vedením polního maršála se však záhy začala obracet k lepšímu, z hlediska zvýšení morálky a ústupu beznaděje psychického stavu vojáků. Díky dobrým zprávám, které do stanu Radeckého přinesl poručík hrabě Georges Pimodan, konkrétně se jednalo o pozitivní zprávy z pevností Mantova a Peschiera, které se dosud nacházejí v držení rakouských vojáků, a že podmaršál svobodný pán d'Aspre se svými 16 000 vojáky obsadil pevnost Veronu.²⁵ Tyto úspěchy rakouské armády byly důležité z hlediska udržení klíčových, strategických pozic se zachováním možnosti zásobování a doplnění vojenských stavů.

4.3 Rozložení vojenských sil

Po příjezdu Radeckého do Verony, jeho armáda nabrala na síle. Díky spojení s pluky pod vedením polního podmaršálka d'Aspreho a dalšími posádkami patřící pod velení polního maršála se počet mužů zvýšil na 50 000. Na první pohled se může zdát síla rakouské armády dostačující, nicméně je třeba brát v potaz, že tito muži stáli proti celé Itálii.

Když král Karel Albert vyhlásil „svatou válku“ dobrovolníci i dezertéři z rakouské armády, posílili sardinské královské vojsko. Další posily dostal

²⁴ BAUER, Jan, *Životy slavných českých vojevůdců*, Brno, 2007. s. 217.

²⁵ HAVEL, Petr, ROMANÁK, Andrej, *Maršál Radecký vojevůdce pěti císařů*, Praha-Litomyšl, 2000, s. 110.

sardinský král od papeže Pia IX. Celkem tedy italské vojsko čítalo více než 90 000 mužů. Další a další muže získal král svým svoláním z 24. března: *„Národové Lombardie a Benátek! Osud Itálie dozrál... Naše armáda, kterou jsme již na hranicích shromáždili, an vy jste osvobozením veleslavného Milána předcházeli, přispěje vám v dalších zkouškách pomocí, již bratr od bratra, přítel od přítele smí očekávat...“*²⁶

Radecký znal sílu nepřítele, proto byl znepokojen počtem svého vojska a zároveň čelil obavám o nedostatečně rychlém příchodu posil. To dokládá korespondence mezi ním a jeho dcerou. V těchto dopisech vojevůdce uvádí: *„ Budeš se má milovaná Fritzi divit, že dostáváš ode mne zprávu ještě odtud, ale děkuji svému Stvořiteli, umožní-li mi se zde ještě déle držet, protože nedostávám žádné posily ...“*²⁷ V podobné duchu probíhá korespondence po celý měsíc. Kde se mimo jiné polní maršál zmiňuje o svých starostech o vojáky, díky nedostatečnému zásobování. Jak již bylo výše zmíněno, Radecký sám dbal na to, aby každý voják měl svou postel a teplé jídlo.

4.4. Obrana pevnostního čtyřúhelníku

Celý duben roku 1848 probíhal ve znamení bojů v pevnostní oblasti, kam soustředil svůj ústup polní maršál rakouské armády. Tento tah byl z hlediska zachování územního vlivu klíčový. Neboť kdyby zvolil ústup přes Alpy směrem k Vídni, zřejmě by padly veškeré naděje. Pojítkem těchto míst s Rakouskem bylo též město Trident, kudy mohly přicházet žádané vojenské posily ze Štýrska, Korutanska a Istrie.²⁸ Všechny tyto aspekty znamenaly pro Radeckého strategicky nejdůležitější

²⁶ Tamtéž, s. 111.

²⁷ FRANKENBERGER, Otakar, *Václav Radecký z Radče*, Praha, 1990, s. 28.

²⁸ KOLEJKA, Josef, *Národy Habsburské monarchie v revoluci 1848-1849*, Praha 1989, s. 62.

oblasti. Tedy soustředění veškerého vojenského materiálu a potenciálu, který měl k dispozici.

První střety začaly již 7. dubna, kdy italské vojsko mělo navrch. Následující den se podařilo dobýt Goito, piemontské vojsko však doplácelo na svou nedůslednost ve vojenském postupu k Veroně, kam Radecký soustředil svou pozornost. Při dobytí Goita měli piemontští drtivou přesilu 4000 vojáků se 16 děly proti 300 císařským myslivcům disponujícími 4 děly²⁹. V tomto duchu ostatně probíhal i zbytek dubnových bitev, ve kterých měli převahu piemontská vojska. Díky jejich nezkušenému a váhavému vedení se však rakouské vojsko dokázalo přeskupit a znovu zaujmout důležité strategické pozice.

Piemontské vojsko obsadilo břehy řeky Mincio, ke konci měsíce proniklo až k Pastrengu a pevnosti Peschiera, na těchto dvou místech byly odraženy předsunuté jednotky rakouské armády³⁰. Ovšem, díky nedůsledným vojenským manévřům, nechávali piemontští dostatek času Radeckému, aby nechal přeskupit jednotlivé útvary. Čímž docházelo k úspěšnému setrvávání a bojeschopnosti rakouského vojska v oblastech důležitých pro udržení italských držav. S tím se pojilo získání času pro posily, jež si Radecký vyžádal, které již byli na cestě.

Generál Durando přijel do papežského státu 21. dubna s poselstvím, že Řím vyhlásil Rakousku válku, tedy křesťanskou válku pod heslem „Il Dio lo vuole!“ (To je vůle Boží). Propagandistické mince na nich bylo vyraženo „Italia Libera – Dio lo vuole e Radetzky non lo vuole – 1848“ (Italské osvobození – Bůh chce, ale nechce Radeckého).³¹ Tato

²⁹ KERCHNAWE, Hugo, *Radetzky: eine militär-biographische Studie*, Prag, 1944 s. 69.

³⁰ HERRE, Franz, *Radecký: Nejoblíbenější polní maršálek rakouské armády a jeho pohnutá doba*, Brno, 1997, s. 158.

³¹ REGELE, Oskar, *Radetzky, Leben, Leistung, Erbe*, Wien-Munich 1957, s. 242.

propaganda, ze strany Italů měla za cíl verbovat nové dobrovolníky, i přes vysoký počet italského vojska stále spousta italských rolníků nevěřila ve schopnosti vyhrát válku s Rakouským císařstvím.

Papež Pius IX však 29. dubna prohlásil, že nevede válku proti Rakousku s cílem podpory revolučního italského hnutí, jak byl obviňován katolickými kruhy v Rakousku a Německu, nýbrž pouze brání hranice svého státu³². Z hlediska diplomacie tedy nedošlo k narušení vztahů ve formě vyhlášení války oficiální cestou, avšak papež nadále podporoval snahy Karla Alberta tím, že mu k dispozici propůjčil část vojska.

4.5 Santa Lucia

Situace v květnu pro Radeckého nevypadala příznivě. Italům se podařilo v dosud probíhající válce sevřít rakouské pozice a tím pádem donutit rakouské velení k neustálému přeskupování sil. Další komplikaci v již tak vypjaté situaci, způsobila arcivévodkyně Žofie, když nechala svého syna arcivévodu Františka Josefa poslat za Radeckým do jeho velitelského štábu.

Pevnostní město Verona bylo cílem italského vojska. Ovšem důmyslný systém hradeb v podobě pevnůstek a osad Chievo, Crocebianca, S. Massimo, S. Lucia, Tombatta, bránil přímému útoku. Této skutečnosti si byl vědom jak Radecký, tak i Karel Albert.

Již 6. května se blížila piemontská armáda k Veroně, Radecký nenechal nic náhodě a po zkušenostech z Milána varoval obyvatelstvo, že proti vzpourám podnikne tvrdá opatření.³³ Před Piemontěany však stála

³² KOLEJKA, Josef, *Národy Habsburské monarchie v revoluci 1848-1849*, Praha 1989, s. 63.

³³ KOSCH, Wilhelm, *Feldmarschall Graf Radetzky*, M. Gladbach 1915, s 15.

Santa Lucia. Na obranu Santa Lucii byla připravena Strasoldova brigáda s 2300 muži, 6 děly. Další rakouské menší pluky a brigády se obrany též účastnily. Konkrétně 18. Královehradecký pluk Clamovy brigády se vyznamenal dobytím osady La Bassa³⁴. Nicméně proti vojsku Karla Alberta byly bez šance. Prozatím tedy italské vojsko mohlo slavit triumf.

Radecký obdržel prosbu o pomoc od velitelů brigád bránících postupu Piemontanů, nechal tedy poslat posily, konkrétně pěší pluk č. 43 *Geppert*, jehož většinu tvořili italští vojáci³⁵. Jejich první útok byl odražen, při druhém se znovu nepodařilo obsadit území okupované armádou Karla Alberta.

Po tomto neúspěchu nezbylo Radeckému nic jiného než seskupit všechny jednotky, které měl k dispozici a vyrazit vstříc piemontské armádě. Tento tah se zdál být tím nejlepším s ohledem na vyčerpanost Piemontanů, kteří již čelili dvěma předcházejícím útokům. Rakouské vojsko dokázalo přinutit Italy k ústupu.

Tato nakonec vyhraná bitva měla silný politický podtext, konkrétně ukázala sílu rakouského vojska a zároveň dokázala vládním kruhům v Rakousku, že probíhající revoluci je možno potlačit vojensky³⁶.

4.6 Menší bitvy

Po důležitém vítězství u Santa Lucie se průběh války začal měnit ve prospěch Rakouska. Zejména díky vojenským posilám. Mezitím nechal Radecký opevňovat přístupové cesty k Veroně. Dne 13. května přivítal polní maršál ve svém táboře polního podmaršálka Hesse, včetně

³⁴ Kolektiv Autorů, *Radecký a jeho doba 2. díl*, Praha 1992, s. 4.

³⁵ HAVEL, Petr, ROMAŇÁK, Andrej, *Maršál Radecký vojevůdce pěti císařů*. Praha-Litomyšl, 2000, s. 130.

³⁶ FRANKENBERGER, Otakar, *Václav Radecký z Radče*, Praha, 1990, s. 29.

vojenských posil čítající 19 000 Nugentových bojeschopných mužů.³⁷ Tato posila se jevila jako důležitá s ohledem na plánovaný útok na pevnost Peschiera. Po rozhodnutí zaútočit zvolil Radecký taktiku obejít Peschieru ve směru řeky Mincio, okolo pravého křídla nepřátelského opevnění.³⁸ Tento krok slavil zpočátku, úspěch vojska obou armád, se setkala po čtyřech dnech tedy 29. května. Boje stály Rakušany 700 padlých, ovšem do zajetí se dostalo na 2000 Italů.³⁹

Následující den se však role obrátily. Při srážce u Goita čelilo Radeckého 12 000 vojáků přesile 20 000 Piemont'anů. Boje trvaly až do večera, ovšem druhý den v důsledku nepřízně počasí nařídil Radecký zastavit útok. Piemont'ané slavili vítězství, které však plány rakouské armády nijak nehatilo. Podmaňování Benátska, na které byla zaměřena pozornost, se postupně dařila.⁴⁰

4.7 Tažení na město Vicenzu

Po událostech na stálých po předchozí kapitole, se velení rakouské armády rozhodlo udeřit na Vincenzu, město s 38 000 obyvateli, baštu Piemont'anů. Tato vojenská operace se zdála být jednou z klíčových při znovuzískání sféry vlivu. Zároveň strategická poloha místa dávala správcům oblasti výhody v komunikaci a zásobování k dalšímu vedení

³⁷ Kolektiv Autorů, *Pod císařským praporem: Historie habsburské armády 1526-1918*, Praha 2003, s. 258.

³⁸ Tamtéž.

³⁹ HAVEL, Petr, ROMANÁK, Andrej. *Maršál Radecký vojevůdce pěti císařů*. Praha-Litomyšl, 2000, s. 135.

⁴⁰ HERRE, Franz. *Radecký: Nejoblíbenější polní maršálek rakouské armády a jeho pohnutá doba*. Brno, 1997. s. 159.

války. Tyto výhody se pojily s napojením na Tyrolsko, severní Benátsko, Štýrský Hradec a Chorvatsko⁴¹.

Začátkem června probíhala opětovná mobilizace armády po neklidném období květnových střetů. Během armádních přesunů směrem k Vicenze 5. června 1848 v Sanguinettu se velitelský štáb a hlavně samotný opatrovník polní maršál Radecký rozloučil s arcivévodou tedy budoucím císařem Habsburké monarchie Františkem Josefem, který se odebral do Innsbrucku za zbytkem dvora uprchlého z Vídně.⁴²

Útok na Vincenzu se měl odehrát 10. června. Do té doby se zvládla rakouská armáda seskupit do počtu přesahující 30 000 bojeschopných mužů, zatímco vojsko papežského generála Jeana Duranda čítalo něco přes 19 000 mužů a 46 děl.⁴³ Poprvé od vypuknutí války tedy od březnové revoluce, jejíž požár započal v Miláně, se rakouská armáda střetla v boji s italskými revolucionáři, kde výhoda v podobě vyššího počtu vojáků, byla na straně polního maršála Radeckého.

4.7.1 Boje o Vicenzu

Samotný útok začal v sedm ráno, jako první se spustila palba z děl. Obě strany disponovaly velkým počtem dělostřeleckých baterií. Rakouská jízda krátce po vypuknutí dělostřeleckých útoků převzala iniciativu a vyrazila kupředu, povedlo se jí pod velením plukovníka Hahneho obsadit pohoří Santa Margherita. Radecký ovšem nechtěl rozmělnovat síly před

⁴¹ V Chorvatsku tou dobou vládl bán Jelačić, který byl věrný rakouskému dvoru

⁴² Kolektiv Autorů, *Pod císařským praporem: Historie habsburské armády 1526-1918*, Praha 2003, s. 258.

⁴³ KERCHNAWE, Hugo. *Radetzky: eine militär-biographische Studie*. Prag: Volk und Reicha Verlag 1944, s. 78.

hlavním útokem, na jeho rozkaz tedy jízda musela držet pozice.⁴⁴ Tento tah v kontextu bitvy o Vicenzu byl rozumný vzhledem k opevnění, které obyvatelé města vybudovali před příjezdem Radeckého. Před samotným útokem rakouští pionýři s vojáky odstraňovali překážky a barikády vybudované obránci města.

Hlavní útok připravil Radecký na 10. hodinu dopolední. Po zprávách od ostatních velitelů, že všechny jednotky jsou připraveny na stanovených pozicích, nechal zatroubit „do útoku“.⁴⁵ Na tento signál čekalo císařské vojsko jak z pravé strany, tak i z levého křídla před pahorkatinou Monte Berico. Tyto pahorkatiny byly klíčové pro postup císařského vojska, neboť na jejich vršku se nacházelo na 8000 italských dobrovolníků doplňujících Švýcary. Na opevnění se nacházelo i několik děl, kterými byly ostřelovány pozice generála Culoze.⁴⁶

Radecký se přímo těchto bojů neúčastnil, organizoval postup ze svého stanu. Jeho přímá neúčast na bojišti však neměla negativní vliv na výkony vojáků. Levé i pravé křídlo zahájily útok téměř současně, ovšem pohled na útok levého křídla generála Culoze je pro mou práci atraktivnější z důvodu angažovanosti českých pluků. Zvláštní vyznamenání si vysloužil podplukovník Kopal velitel 10. mysliveckého pluku, který byl smrtelně raněn během dobývání a o několik dní později svým zraněním podlehl. Vyznamenáni byli i čeští vojáci pluku číslo 28 Latour a pluku číslo 18 Reisinger z Hradce Králové. Dokládá to Grullův dlouhý výčet důstojníků, poddůstojníků i vojáků, kteří projevili mimořádnou statečnost v boji.⁴⁷

⁴⁴ Kolektiv Autorů, *Pod císařským praporem: Historie habsburské armády 1526-1918*, Praha 2003, s. 258.

⁴⁵ Tamtéž, s. 258.

⁴⁶ Tamtéž.

⁴⁷ Kolektiv Autorů, *Radecký a jeho doba 2. díl*, Praha 1992, s. 5.

Útok levého křídla slavil úspěch díky přímému útoku na pahorkatinu navzdory permanentnímu ostřelování ze strany švýcarsko, italských dobrovolníků. Po dobytí vrchů Monte Berico následovalo dobývání kláštera Madonna del Monte. V pozdních večerních hodinách se podařilo Rakušanům obsadit všechny přístupové cesty do města. Po spojení obou křídel bylo město sevřeno. Ze strany dobyvatelů bylo samotné město ostřelováno děly, nicméně efekt nebyl takový, jaký si původně velení zamýšlelo.

Radecký se následně rozhodl vydat rozkaz o neútočení na samotné město.⁴⁸ Nechtěl poslat vojáky do ulic města, kde italští radikálové byli stále odhodláni bránit své město. Tímto krokem chtěl předejít dalším zbytečným ztrátám. Dosavadní lidské ztráty činily na straně císařského vojska 9 důstojníků a 132 mužů padlých a 600 vojáků bylo raněno.⁴⁹

Generál Durando si byl vědom převahy rakouské armády, nechal proto v pozdních večerních hodinách vyslat posla, který měl vyjednat podmínky příměří. Na druhý den 11. června bylo příměří dohodnuto, podmínky kapitulace Italů se skládali z odevzdání veškeré munice Rakušanům a následující tři měsíce se papežské vojsko pod vedením generála Duranda nesmělo zapojit do bojů proti rakouskému, císařskému vojsku.⁵⁰ Radeckému byl dopřán čas k upevňování vlastních vojenských sil a prostředků k dalšímu vedení války. Tento čas naopak chyběl nepříteli, který ztratil osm týdnů potřebných k připojení k piemontskému vojsku krále Karla Alberta.

⁴⁸ HAVEL, Petr, ROMANÁK, Andrej. Maršál Radecký vojevůdce pěti císařů. Praha-Litomyšl, 2000, s. 139.

⁴⁹ Tamtéž.

⁵⁰ KERCHNAWE, Hugo. *Radetzky: eine militär-biographische Studie*. Prag: Volk und Reicha Verlag 1944, s. 80.

4.7.2 Měsíc klidu před bouří

Následující den, tedy 12. června, Radecký napsal dopis Johannu von Wessenbergovi budoucímu ministerskému předsedovi habsburské říše: „ *Můj věrný a ctěný přítel! Má vítězství u Curtatone a Vicenzy, spolu se situací v Neapoli, způsobila Karlu Albertovi úbytek spojenců, naopak náš vliv zesílil, naše vláda v Itálii se oprávněně upevnila...*“⁵¹ Tento dopis jasně dokládá Radeckého optimismus v otázce dalšího vedení války. Díky svým bojovým zkušenostem a znalostmi vedení války si byl jistý, že dokáže zastavit italský odpor v probíhající revoluci.

Radeckého armáda stále disponovala menším počtem vojáků. S postupným dobýváním území, díky kterému se opět zvětšovala operativní plocha, musel polní maršál rozptylovat své jednotky a tvořit nové posádky. Příčinou tohoto procesu, byla schopnost udržet již dobyté pozice.

Italové se nevzdávali, ještě měsíc před největším útokem v dosavadní kampani císařského vojska, se pokusili získat zpět Tombu, Tombettu a Santa Lucii. Útoky ovšem byly odraženy, neboť velení sardinské armády opět selhalo v odhadu situace a své jednotky stáhlo.⁵² Tento způsob vedení války byl vodou na mlýn Radeckému, neboť Rakušanům se naskytla příležitost dobytí pevnosti Palmunuova, to bylo 25. června tedy koncem měsíce. Tento tah Radeckého armádě otevřel přístup k Přímoří.

Radeckého odhodlání zvítězit dokládá jeho negativní postoj k myšlenkám o diplomatickém řešení. Tato idea spočívala v odstoupení italských provincií. Rakouský dvůr, tehdy pobývajícím v Innsbrucku, tyto

⁵¹ REGELE, Oskar, *Radetzky, Leben, Leistung, Erbe*, Wien-Munich 1957, s. 272.

⁵² HAVEL, Petr, ROMANÁK, Andrej, *Maršál Radecký vojevůdce pěti císařů*, Praha-Litomyšl, 2000, s. 141.

možnosti zvažoval, Lombardii byl ochotný odstoupit, ale Benátska se rezolutně odmítali vzdát.⁵³ Nicméně díky úspěšným vojenským operacím od těchto představ ustoupili.

4.8 Custozza

Radecký připravoval svou armádu na rozhodující a zároveň dosud největší vojenskou operaci v konfliktu na Apeninském poloostrově. Rozhodl se proto stáhnout část vojska z Benátska, okupovaného rakouskými pluky. Polní armádu posílilo pět pěších praporů podmaršála Weldena a Simbschenova brigáda z Tyrolska. Celkem se podařilo Radeckému soustředit do polní armády 41 000 mužů.⁵⁴ S tímto počtem vytáhl 22. července polní maršál vstříc pozicím nepřítele.

Král Karel Albert mezitím soustředil své vojenské síly do oblasti mezi řekami Mincio a Etsch.⁵⁵ Konkrétně tedy na území provincie Verona, ve které se nacházel bod v podobě města Custozza. Poslední záchytný bod sardinského krále na udržení naděje v konfliktu s Habsburskou monarchií. Síla jeho vojska se odhadovala na počet 70 000 mužů, zatímco počet rakouské armády činil počet 50 000 mužů.⁵⁶ Opět tedy nastává situace, při které polní maršál Radecký trpí menším počtem vojáků, ovšem připravenost a zkušenosti jsou na jeho straně.

⁵³ ŠUSTA, Josef, *Dějiny Evropy v letech 1812-1870 II. Díl*, Praha 1923, s. 98.

⁵⁴ HAVEL, Petr, ROMANÁK, Andrej, *Maršál Radecký vojevůdce pěti císařů*, Praha-Litomyšl, 2000, s. 141.

⁵⁵ KOSCH, Wilhelm, *Feldmarschall Graf Radetzky*, M. Gladbach 1915, s. 16.

⁵⁶ KERCHNAWE, Hugo. *Radetzky: eine militär-biographische Studie*. Prag: Volk und Reicha Verlag 1944, s. 83-84.

4.8.1 Den první

Útok začal 23. července v ranních hodinách. Boje zahájil levý pluk rakouské armády, rychle obsadil Zeminianu. Následujícím cílem se stala hora Montebello. Levé křídlo stále postupovalo, podařilo se zajmout generála piemontské armády D'Avieronza. Husarský pluk č. 7 Reuss způsobil v řadách nepřítele zmatek, který vyústil v ústup. Tato akce měla za následek zajmutí 100 mužů a získání 2 děl s několika muničními vozy.⁵⁷ Rychlý postup zpomalil až při dosažení výšin u Sony a Sommacampagne. První den bojů se chýlil ke konci, neboť se podařilo rakouské armádě dostat na tato místa až po sedmé večerní hodině. Ovšem díky letnímu období červencových dnů, bylo stále denní světlo. V bitvě o ves Sommacampagna kde byl český 28. pěší pluk, zlomil předsunutou nepřátelskou obranu. S pomocí ostatních pluků byla ves dobyta.⁵⁸ Uvolnil se tak postup na západ, kam ostatně postupovalo vojsko.

Polní maršál se nenacházel v čele armády, zaujal pozici uprostřed záložního sboru. Tomu se podařilo obsadit destinaci San Giorgino in Salici, ve které zbudoval nový velitelský stan se svým štábem. Radecký se ještě téhož dne dozvěděl plány Karla Alberta, který formoval svou armádu u Villafranky. Ta se nacházela za pozicemi Radeckého. Na tento krok musel polní maršál reagovat a na druhý den připravit strategii, která by zabránila vpád sardinského krále do jeho zad.

⁵⁷ HAVEL, Petr, ROMANÁK, Andrej, *Maršál Radecký vojevůdce pěti císařů*, Praha-Litomyšl, 2000, s. 142.

⁵⁸ Kolektiv Autorů, *Radecký a jeho doba 2. díl*, Praha 1992, s. 5.

4.8.2 Den druhý

Ráno 24. července se povedlo jedné z rakouských brigád překvapit svou rychlostí postupu piemontské vojáky. Při této akci se povedlo zmocnit několika děl, ale především donutit italské jednotky ke stáhnutí k pevnosti Peschiera. Radecký zatím přesunul svůj velitelský stan do Alzerey. Zároveň vydal rozkaz, k přesunu do Salionzy, pro náčelníka generálního štábu polního podmaršála Hesse, kde měl nechat zbudovat přechod pro urychlení postupu císařských vojsk.⁵⁹ Radecký tímto krokem potvrdil svou odhodlanost zlomit co nejrychleji odpor Karla Alberta. Vítězství u Custozy pokládal za klíčovou událost, vedoucí ke kapitulaci sardinského krále.

Karel Albert se po zprávách z bojiště odebral do Villafranky, kde měl k dispozici 25 000 mužů. Tyto zálohy měly posloužit k zastavení dosavadního postupu císařského vojska. Realizace záměru vpadnout do zad Radeckého armády by způsobila zmatek v řadách vojska. Došlo by k obrovským ztrátám na lidských životech. Politická rovina dalšího vedení války by byla mnohem horší než případná prohra Radeckého. Jinak by nastal precedens pro vývoj v dalších zemích monarchie, která by se dostala do vážných problémů.

Přesun italských vojsk měl nejdříve za cíl získat zpět dobyté rakouské výšiny, což byl přístupový bod k týlu Radeckého armády. Na těchto pozicích se stále zdržovala rakouská armáda, pluky číslo 57 Haynau a 54 Princ Emil,⁶⁰ brzy došlo ke střetům, které trvaly několik hodin.⁶¹ Podplukovník Sunstenu tedy velitel Hanáckých vojáků si

⁵⁹ HAVEL, Petr, ROMANÁK, Andrej, *Maršál Radecký vojevůdce pěti císařů*, Praha-Litomyšl, 2000, s. 144-145.

⁶⁰ Tento pluk se skládal převážně z vojáků z Olomouce a jeho okolí

⁶¹ HAVEL, Petr, ROMANÁK, Andrej, *Maršál Radecký vojevůdce pěti císařů*, Praha-Litomyšl, 2000, s. 145.

uvědomoval důležitost zadržení Karla Alberta. Do historie této bitvy se zapsal podplukovník Sunstenuau svojí aktivní účastí v předních liniích, kdy na svém koni vedl vojáky vstříc sardinské armádě. K povzbuzení svého pluku skládajícího se převážně z vojáků z Hané, tehdy česky vykřikl „Držte se Hanáci!“⁶². Díky odvážnému vedení boje v čele pluku, neunikl pozornosti italských vojsk, která na něj soustředila palbu. Momentální prioritou se stalo jeho zneškodnění. Sunstenuau byl postřelen, na následky těchto zranění později téhož dne zemřel. Piemontanům se nepodařilo svými manévry prorazit do týlu rakouské armády. Pouze vytlačili rakouské vojáky z některých důležitých pozic.

Z pohledu Radeckého byla tato obrana rakouských pozic klíčová k poskytnutí potřebného času pro největší vojenský manévr dosud probíhajících bojů o Custozzu. Polní maršál rozhodl o otočení celé fronty o 180 stupňů. Úspěšnost tohoto manévru spočívala v důsledné přípravě vojska, které Radecký převzal ve třicátých letech 19. století. V podstatě šlo o koordinované manévrování jednotlivých těles armády na bojišti a jejich pohyb, činící dojem monolitního celku.⁶³ Ke konci dne na večer vydali oba vojevůdci svým armádám pokyny ke třetímu dni bitvy o Custozzu.

4.8.3 Den třetí

V rozhodující den bitvy se podařilo Radeckému soustředit celkem 55 000 rakouských vojáků. Nicméně stále čelil převaze piemontských vojáků v čele se sardinským králem Karlem Albertem, jehož armáda čítala 75 000 mužů.⁶⁴ K prvním střetům opět docházelo na výšinách u vsi

⁶² BROŽ, Ivan, *Manažeři války: Velcí generálové a jejich slavné bitvy*, Praha 1994, s. 28.

⁶³ HAVEL, Petr, ROMANÁK, Andrej. *Maršál Radecký vojevůdce pěti císařů*. Praha-Litomyšl, 2000, s. 146.

⁶⁴ Kolektiv Autorů, *Pod císařským praporem: Historie habsburské armády 1526-1918*, Praha 2003, s. 264.

Sommacampagna. V kontextu průběhu předchozích dnů se stalo toto místo symbolem bitvy o Custozzu. Neboť se v těchto místech bojovalo po všechny dny.

U Sommacampagna se opět vyznamenal 18. Královéhradecký pluk Reissinger, který se jako první dostal do bojů, při kterých donutil Piemontěany vyklidit pozice. Dokumentace k této bitvě se nachází v popisu bojového nasazení a zejména v Grullově seznamu obzvláště statečných příslušníků boje. Počet mužů z 18. pluku překonal ostatní účastníky z jiných pluků.⁶⁵

Polní maršál dále vydal rozkaz o zapojení brigády Bedřicha Lichtensteina do boje. Zajímavostí tohoto boje byla samotná přítomnost Radeckého, který se rozhodl povzbudit muže svou přímou účastí v předních liniích. Posléze se nechal přemluvit k odchodu z bezprostředně ohrožujících míst v předních liniích.⁶⁶

Nepřítel očekával zálohy, nacházející se ve Villafrance, kterých se ovšem nedočkal, neboť komunikace mezi jednotlivými piemontskými vojevůdci nebyla na takové profesní výši, jakou oplývala rakouská armáda. Nezbylo tedy nic jiného než postupný ústup k Villafrance. Levému křídlu rakouské polní armády se tedy povedlo dosáhnout dílčího úspěchu. Radecký se tedy rozhodl využít naplno potenciál dané situace. Rozkaz do útoku dostaly všechny záložní oddíly.⁶⁷ Bojiště tedy ovládla rakouská armáda.

Pravé křídlo císařské armády však stále vedlo tuhé boje pod vedením hraběte Clama. Ten si stejným obratem tzv. čelem vzad jako

⁶⁵ Kolektiv Autorů, *Radecký a jeho doba 2. díl*, Praha 1992, s 6-7.

⁶⁶ HAVEL, Petr, ROMANÁK, Andrej, *Maršál Radecký vojevůdce pěti císařů*, Praha-Litomyšl, 2000, s. 150.

⁶⁷ Tamtéž.

předvečer minulého dne pomohl proti piemontským vojákům. Podobně jako levému křídlu, kde se po většinu času zdržoval Radecký, se podařilo Clamovi a dalším velkým důstojníkům zatlačit piemontské vojsko k ústupu.

Na obou frontách dosáhlo císařské vojsko pod vedením polního maršála Radeckého vítězství. Povedlo se donutit vojsko Karla Alberta k ústupu. Třídenní bitva u Custozy se zapsala mezi největší vojenské úspěchy rakouské armády. Neboť v celém dosavadním tažení, v dnešní severní Itálii, dosáhla nejdůležitějšího a zároveň nejrozhodnějšího vítězství navzdory nižšímu počtu vojáků a materiální potřeby k vedení války.

Na konci dne došlo k bilancování ztrát, počty padlých a zraněných se shromažďovaly v průběhu dne. Ztráty činily 9 důstojníků a 166 mužů zabitých, 35 důstojníků a 688 mužů zraněných a jeden důstojník a 432 mužů pohřešovaných.⁶⁸ V kontextu bitvy tato čísla nebyla tak hroživá, jak se původně předpokládalo. Naproti tomu vojsko Karla Alberta postrádalo 34 důstojníků, 1200 mužů a 370 zajatých vojáků.⁶⁹

4.9 Postup na Milán

Dne 26. července dostal Radecký zprávy o přesunech Piemontanů z Villafranky, nechal proto vyslat dva vojenské sbory směrem k Voltě. V noci téhož dne se tvář v tvář střetly obě strany. Boj trval až do rána druhého dne. Rakušanům se nakonec povedlo i zde zvítězit.⁷⁰ Překazili tak plány Karla Alberta k udržení Mincia poslední přístupové cesty na Milán.

⁶⁸ KERCHNAWE, Hugo. *Radetzky: eine militär-biographische Studie*. Prag 1944, s. 93.

⁶⁹ Tamtéž.

⁷⁰ Tamtéž.

Jeden z posledních tahů sardinského krále k zamezení kapitulace v Miláně, ke kterému vše směřovalo. Spočíval v návrhu příměří, s tím že by se dále jednalo o míru. Tento návrh donesl Radeckému náčelník štábu Hess. Radecký vypracoval vlastní protinávrh, který neakceptoval Karel Albert.

Situace se neměnila, polní maršál dál vedl své vojsko k Milánu. Poslední červencové dny byly ve znamení rychlého postupu. Srážky, ke kterým během této doby ještě došlo, byly rozhodnuté během několika hodin ve prospěch rakouské armády.

Dne 4. srpna se Karel Albert pokusil naposledy zpomalit postup císařského vojska. Boje trvaly celý den, nicméně jak již, bylo zvykem, Piemontané začali ustupovat.⁷¹ Poslední naděje sardinského krále na zastavení postupu Radeckého tímto vzaly za své. Před maršálem již nestála žádná překážka, tudíž vydal vojenské dispozice k okamžitému přesunu k Milánu.

4.9.1 Milán pod rakouskou správou

Před samotným triumfálním příjezdem Radeckého do Milána, proběhla jednání o příměří se zástupci Sardinského království. Příměří bylo dohodnuto za účasti generálů piemontské armády. Podmínky ustanoveného příměří byly následující: Piemontské vojsko muselo opustit Lombardsko a milánští představitelé spolu se starostou museli souhlasit se vstupem rakouské armády do města. Piemontskému vojsku byla dána dvoudenní lhůta na vyklizení pozic a vlastní přesun za řeku Ticino.⁷²

⁷¹ HAVEL, Petr, ROMANÁK, Andrej, Maršál Radecký vojevůdce pěti císařů, Praha-Litomyšl, 2000, s. 157.

⁷² Tamtéž.

Polní maršál Jan Josef Václav Radecký z Radče tak mohl 6. srpna roku 1848 vstoupit na půdu Milána. Revolucionáři opustili město spolu s piemontským vojskem.

Po třech dnech tedy 9. srpna navštívil Milán posel sardinského krále Karla Alberta generálporučík Salasco. Jednalo se o prodloužení příměří na šest týdnů s cílem dalších jednání o případném míru. Tato příměří byla akceptována z obou stran. Byl zachován *stav status quo ante bellum* (stav před válkou), tím pádem Lombardie a Benátky spadaly pod správu Rakouského císařství. Situace v Benátkách se však neuklidnila i nadále tam převládalo protirakouské postoje.⁷³ Po uplynutí stanovené doby šesti týdnů, bylo příměří prodlouženo na dobu neurčitou.⁷⁴

Rakouské císařství tedy mohlo slavit v Itálii velké vítězství. Postava Radeckého sehrála v tomto konfliktu klíčovou roli, díky své bohaté kariéře u vojska dokázal uplatnit zkušenosti nastřádané během let své služby. Maršálova slova „*My zase přijedeme!*“ se naplnila. Bouřlivá situace na Apeninském poloostrově se zklidnila. Rakouské císařství si dokázalo udržet svůj vliv. Monarchie prokázala schopnost vzdorovat tlakům iniciovaným italským nacionalismem.

⁷³ BROŽ, Ivan, *Manažeři války: Velcí generálové a jejich slavné bitvy*, Praha 1994, s. 28.

⁷⁴ HAVEL, Petr, ROMANÁK, Andrej, *Maršál Radecký vojevůdce pěti císařů*. Praha-Litomyšl, 2000, s. 158.

5 REVOLUČNÍ ROK 1849

Příměří vydrželo pouhých sedm měsíců. Pod tlakem lidových mas a zároveň z obav o nepříznivý výsledek ve věci uzavření míru s Rakouskem se král Karel Albert rozhodl ke konci února roku 1849 obnovit válečný stav proti Rakouskému císařství.⁷⁵ K vypovězení míru a počátku nového konfliktu došlo 12. března poté, co se dostavil major Cardona do milánského sídla Radeckého s dokumenty o ukončení příměří. Rakouští generálové tuto zprávu vítali, neboť si byli vědomi své převahy v nastávající konečné fázi války se sardinským králem.

Mobilizace na straně Rakouska proběhla rychle. Za poměrně krátkou dobu dokázal Radecký soustředit své mužstvo, které manévrovalo podél řeky Ticino. Tyto manévry měly za cíl znesnadnit nepříteli, tedy Karlovi Albertovi, lokalizaci místa, ke kterému směřuje Radecký se svou armádou. Dne 20. března vypršelo příměří, Radeckého muži se přemísťovali za řeku Ticino směrem k pozicím piemontského vojska. Radecký se ještě téhož dne prozíravě obrátil na obyvatele Piemontu s výzvou, ve které upozorňuje na agresi sardinského krále Karla Alberta v kontextu porušení mezinárodního práva, při vyhlášení války Rakouskému císařství minulého roku, které se po roce opakuje. V letáku zaručuje obyvatelům bezpečnost s ohledem na jejich životy a majetek⁷⁶. Tento tah Radeckému umožňoval udržet klidnou situaci mezi civilním obyvatelstvem. Rovněž měl zamezit možnost připojení části radikálnějších obyvatel k revoltujícímu vojsku sardinského krále. Dále se také jednalo o zamezení záškodnické činnosti v městech, které by mohlo vyčerpávat císařské vojsko. Následující den tedy 21. března již mělo dojít k prvnímu střetu rakouské armády s nepřítelem roku 1849 u Mortary.

⁷⁵ KOLEJKA, Josef, *Národy Habsburské monarchie v revoluci 1848-1849*, Praha 1989, s. 363.

5.1 Definitivní vítězství u Novarry

K prvním střetům došlo až po poledni 21. března u Mortary. Radecký se bojů neúčastnil, byl na cestě k Trumellu, přes který vede cesta dále k Novaře. Tam mělo dojít k rozhodujícímu střetnutí se sardinským králem Karlem Albertem. Rakouské vojsko v počtu 16 000 mužů se mezitím u Mortary střetlo s nepřítelem, jehož počet činil 26 000 mužů a 48 děl⁷⁷. Průběh událostí reflektoval předchozí vývoj z roku 1848, rakouské vojsko opět v početní nevýhodě dokázalo odrazit piemontské vojsko, které se následně stahovalo k Novaře.

Následující den tedy 22. března postupoval Radecký se svým štábem na Novarru. Během přesunů se Radecký dostal mezi vojáky, jejichž nadšení a morálka se zvedla. Diametrálně odlišná byla situace v táboře piemontské armády. Bitva u Novarry začala 23. března dopoledne. Poté co piemontské vojsko pod vedením generála Chrzanowského zaujalo bojové postavení, ozvaly se první výstřely z děl. Na druhé straně stála rakouská armáda pod vedením Radeckého a jeho náčelníka štábu podmaršála Hesse. Arcivévoda Albrecht měl na bitevní pláni k dispozici pluky Františka Karla (č. 52) a Kaiser (č. 1), které vyslal kupředu⁷⁸. Postupně dobývaná místa na pláních u Novarry však Rakušané nedokázali dlouho držet. Mezitím polní zbrojmistr d' Aspre vyslal Stadionovu brigádu, ve které se nacházeli vojáci pocházející z Čáslavska. Situace se však nevyvíjela podle představ neboť d' Aspre využil všechny své muže tedy 15 000 vojáků, čelilo dvojnásobné převaze.

⁷⁶ HAVEL, Petr, ROMANÁK, Andrej, *Maršál Radecký vojevůdce pěti císařů*, Praha-Litomyšl, 2000, s. 164.

⁷⁷ REGELE, Oskar, *Radetzky, Leben, Leistung, Erbe*, Wien-Munich 1957, s. 294.

⁷⁸ Kolektiv Autorů, *Pod císařským praporem: Historie habsburské armády 1526-1918*, Praha 2003, s. 266.

Z tohoto důvodu byly očekávané posily. Těch se skutečně pravé křídlo dočkalo⁷⁹. Po doplnění stavů kolem čtvrté hodiny odpolední se misky vah pomalu obracely na rakouskou stranu. Radeckého muži dokázali vytlačit Piemontěany z obranných pozic. Samotná Novarra byla v tuto chvíli posledním opěrným bodem piemontské armády. Generál Chrzanowski se ještě pokusil pomoci levému křídlu, ale přesuny trvaly příliš dlouho. Z obou směrů se piemontské vojsko stahovalo do Novarry, kde byl sardinský král Karel Albert. Rakušané sevřeli město z obou stran, bitva tímto okamžikem byla rozhodnuta.

Vědom si své porážky, Karel Albert povolal do Radeckého stanu generály Cadornu a Cassata s návrhem na uzavření nového příměří. Odpovědi se ovšem nedočkal. Tato skutečnost se stala zásadní pro další setrvání Karla Alberta na trůnu. Sardinský král přenechal následnictví trůnu savojskému vévodovi Viktoru Emanuelovi. Druhý den však došlo k osobnímu setkání polního maršála a sardinského krále, kde již došlo k jednáním o uzavření míru. Radecký z vlastní iniciativy žádal o setkání s Viktorem Emanuelem II., odmítal další jednání s prostředníky. Dne 26. března došlo k podepsání příměří.⁸⁰ Obě strany se dohodly na podmínkách, které se převážně soustředily na zachování určitého počtu rakouských vojáků do uzavření míru a zároveň rozpuštění lombardských dobrovolnických jednotek a nahrazení italských posádek rakouskými. Mírová jednání započala 13. dubna v Miláně nicméně se táhla až do srpna téhož roku.

⁷⁹ Tamtéž.

⁸⁰ BROŽ, Ivan, *Manažeři války: Velcí generálové a jejich slavné bitvy*, Praha 1994 s. 28.

5.2 Poslední kapitola

Pro polního maršála ovšem ještě válka neskončila, neboť obležené Benátky stále kladly odpor rakouské armádě. K dalším akcím proti rakouské nadvládě došlo v Brescii, tento problém Radecký vyřešil pomocí generála Julia Jakuba Haynaua, tomu se podařilo potlačit odpor. Polní maršál soustředil část armády na přesun k Benátkám, které 25. srpna kapitulovaly. Polní maršál se stal místodržícím v Lombardsko-benátském království, v praxi to znamenalo status vrchního velitele vojska a zároveň nejvyššího představitele civilních správních úřadů.⁸¹ Polnímu maršálovi se také dostalo té nejvyšší cti, kdy jako velitel vojska byl vyznamenán nejvyššími vojenskými řády. Zemřel ve věku 92 let po nešťastné nehodě, ve vlastním apartmá, kde si při pádu zlomil krček stehenní kosti, na základě této skutečnosti dostal infekci s následovným zápalem plic. Nemoci podlehl 5. ledna roku 1858. Ostatky byly převezeny do Vídně, kde proběhl 18. ledna 1858 velký pohřeb za účasti generálů a politických špiček Rakouského císařství.

⁸¹ Tamtéž.

6 ZÁVĚR

V této práci jsem se snažil dosáhnout několika cílů. Jako první bych uvedl mou snahu přiblížit samotné dětství a původ Radeckého, které determinovalo celý jeho budoucí život. Ve svém vlastním životě, se choval podobně jako jeho opatrovník, tedy příliš neuměl zacházet s penězi. Ovšem v armádě vedl diametrálně odlišný přístup. Z minimálních prostředků dokázal vybudovat silné vojsko.

Jedním z mých dalších cílů bylo zhodnocení role v průběhu napoleonských válek. Kde budoucí polní maršál získával své zkušenosti a zároveň dosahoval povýšení do vyšších hodností, které mu zaručovaly prosazování vlastních reformních myšlenek k výcviku a vojenské strategii mužstva. Tyto reformy byly zásadní pro další vývoj způsobu vedení mužstva.

Ve stěžejní části bakalářské práce jsem se zaměřil na samotný průběh revoluce na severu Apeninského poloostrova. V tomto konfliktu čelil Radecký, který tou dobou byl v pozici velitele milánských posádek skládající se z armády rakouského císařství, vzpouře italských revolucionářů vedených sardinským králem Karlem Albertem. V práci jsem se zamyslel nad rolí maršála Radeckého, který ač se sám bezprostředně neúčastnil bitev v předních liniích, dokázal organizovat jednotlivé fáze války. Bez této klíčové osobnosti by nejspíše rakouské posádky nedokázaly manévrovat na severu Itálie tak efektivně, aby byly schopné přečkat prvotní nátlak. A zároveň vyžádat si nutné vojenské posily. Loajálnost Radeckého panovnickému rodu mu zaručovala bezprostřední důvěru v úspěšné potlačení revoluce. Což mimo jiné dokládá přidělení nástupce trůnu arcivévodě Františka Josefa nástupce trůnu do Radeckého štábu. Pokud bych na základě této práce měl vynést stanovisko ohledně role polního maršála Radeckého, jednoznačně

postava polního maršála byla hlavním strůjcem vítězství. Již na počátku konfliktu si byl vědom důležitosti udržení italského území pod císařskou správou. Útok na samotné císařství měl dokázat, že nespokojenost určitých národnostních skupin či front, je aktuálnější než kdy předtím. Konflikt na severu Itálie byl pro Rakouské císařství důležitým mezníkem, který nenechal ostatní mocnosti na pochybách, že rakouská armáda je stále schopna potlačit revoltující nálady v oblastech pod rakouskou správou.

7 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BAUER, Jan, *Životy slavných českých vojevůdců*, Brno 2007.

BROŽ, Ivan, *Manažeři války: Velcí generálové a jejich slavné bitvy*, Praha 1994.

FRANKENBERGER, Otakar, *Václav Radecký z Radče*, Praha, 1990.

HAVEL, Petr, ROMAŇÁK, Andrej, *Maršál Radecký vojevůdce pěti císařů*, Praha-Litomyšl 1997.

HERRE, Franz, *Radecký: Nejoblíbenější polní maršálek rakouské armády a jeho pohnutá doba*, Brno 1997.

HOLLINS, David, *Rakouští vojevůdci za napoleonských válek 1792-1815*, Praha 2007.

HOETTINGER, Franz, Ferdinand, *Radetzky : ein Stück Österreich*, Wien 1934.

KERCHNAWE, Hugo, *Radetzky: eine militär-biographische Studie*, Prag: Volk und Reicha Verlag 1944.

KOSCH, Wilhelm, *Feldmarschall Graf Radetzky*, M. Gladbach 1915.

REGELE, Oskar, *Radetzky, Leben, Leistung, Erbe*, Wien-Munich 1957.

Kolektiv Autorů, *Pod císařským praporem: Historie habsburské armády 1526-1918*, Praha 2003.

Kolektiv Autorů, *Radecký a jeho doba 1. díl*, Praha 1992.

Kolektiv Autorů, *Radecký a jeho doba 2. díl*, Praha 1992.

KOLEJKA, Josef, *Národy Habsburské monarchie v revoluci 1848-1849*, Praha 1989.

SCHNEIDAWIND, Franz Jos. Adolph, *Feldmarchall Graf Radetzky: sein kriegerisches Leben und seine Feldzüge vom Jahre 1784-1850*, Augsburg 1851.

SKED, Alan, *Úpadek a pád habsburské říše*, Praha 1995.

ŠUSTA, Josef, *Dějiny Evropy v letech 1812-1870 II. Díl*, Praha 1923.

WINTR, Stanislav, *Napoleon Bonaparte a jeho soupeři*, Praha 2007.

8 RESUMÉ

Conflict in northern Italy, which took place between 1848-1849, was an important milestone for the Austrian Empire. These events showed to other Great Powers, that the power of Austrian armies are still capable to suppress revolution activities in areas under Austrian administration.

The war started in March of 1848. After few months field-Marshal Radetzky proved his experience of his career of soldier and defeated Piedmont armies under the command of Sardinian king Charles Albert. Next year 1849 Radecky definitely defeated Charles Albert and saved the position of Habsburg monarchy in Italy. This conflict showed substantial differences between the military effectivity of the Imperial forces and the army of Piedmont, which was less experienced and trained. Personality of Radetzky was the key to this success.

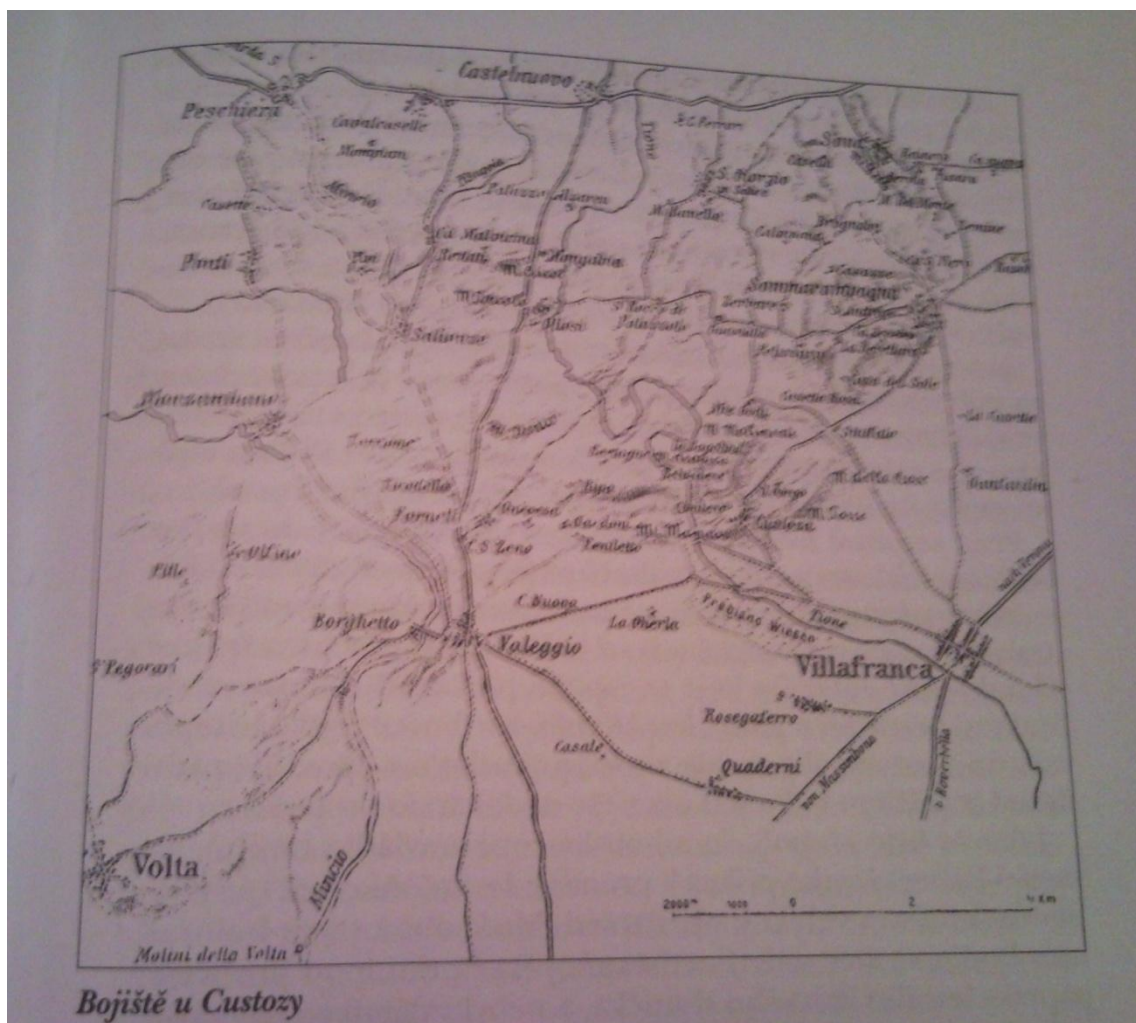
9. PŘÍLOHY:

9.1 Seznam Příloh

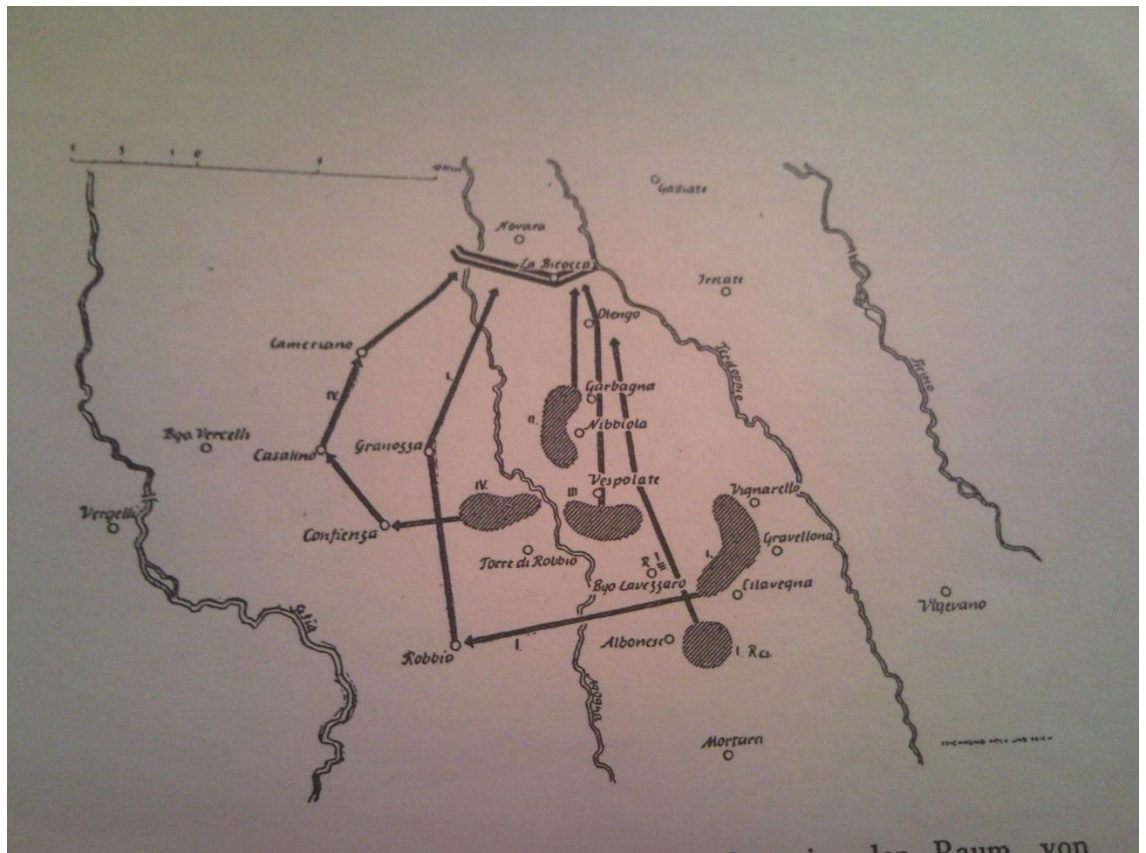
Příloha č. 1: Mapa Bojiště u Custozzy

Příloha č. 2: Mapa znázorňující postup na město Novarra

Příloha č. 3: Mapa, na které je shrnut průběh Radeckého tažení
v severní Itálii

Příloha č. 1⁸²

⁸² HAVEL, Petr, ROMAŇÁK, Andrej, *Maršál Radecký vojevůdce pěti císařů*, Praha 1997, s. 149.

Příloha č. 2⁸³

⁸³ KERCHNAWE, Hugo, *Radetzky: eine militär-biographische Studie*, Prag: Volk und Reicha Verlag 1944, s. 99.

Příloha č. 3⁸⁴

⁸⁴ REGELE, Oskar, *Radetzky, Leben, Leistung, Erbe*, Wien-Munich 1957, s. 263.